

Spomini kmečkega kratkohlačnika

Še zelo živ je spomin na čase, ko smo hodili v šolo v farovžu. V peti razred smo morali v dolino, na Jesenice. Oče me je zjutraj zbudil ob pol sedmih. Najprej sem moral nanositi drva, da je mama lahko zakurila v štedilniku. Včasih sem moral nanositi tudi vodo v kuhinjo, saj je v hiši nismo imeli, ampak samo zunaj pri koritu. Očetu sem moral pomagati napojiti krave, napajalnikov še nismo poznali. Velikokrat sem se umil kar z mrzlo vodo pri koritu, ker ni bilo časa, da bi jo pogreli na štedilniku. Mama je zavrela skodelo mleka za zajtrk, zraven pa kos črnega kruha. S tem sem bil odpravljen do kosila, ko sem prišel iz šole. Nahrbtnik iz blaga, kamor sem vtaknil knjigo, dva ali tri zvezke, nato pa pot pod noge in v šolo na Jesenice. Vsak drugi dan pa sem za dodatek nosil še šest litrov mleka, v vsaki roki kanglico po tri litre, dvema družinama na Plavž. Tako sem prislužil denar za obleko in čevlje. Ni bilo lahko, znal pa sem ceniti, ker sem sam zaslužil.

Učiteljici in otroci štirirazredne šole v Planini pod Golico leta 1960 (iz osebnega arhiva Urške Lavtar)

Med počitnicami oziroma takrat, ko nisem imel pouka, sem moral očetu pomagati pri "furengi". Ata je zmeraj rekel, da se moraš učiti mlad, starega vola se ne da. Vstajal je že ob štirih zjutraj, da je nakrmil konje, vole in ostalo živino. Ob šestih sva že vpregla kobilu Olgo, vola Irsa in Ronza ter šla furat štoke (hlode) in drva, včasih tudi »črisu« (lubje). "Črisu" je odkupovala vrhniška tovarna usnja. Golcarji so smreke, ki so imele manj vej, "majli" pomladi, ko so imele sok. "Črisu" so povili v približno dva metra dolge zvitke. Za merilo so vzeli širino železniškega vagona. Poleti kmetje niso imeli časa za furengo, saj so napravljali seno, zato se je vozilo pozimi. Takrat sva z

očetom na rtiče postavila "žlajfe", nanje naložila "črisu" in ga odpeljala na Jesenice do "rampe" na Stari Savi, kjer sva ga natovorila v vagone. V vagonu sem ga moral jaz nalagati, ker sem bil lahek in ga zato nisem drobil. Na poti domov sva se obvezno ustavila v gostilni in trgovini pri Balohu. Ata je šel na frakeljč žganja ali na dva deci vina, jaz pa sem moral medtem paziti na konja in vole. Za nagrado sem dobil kokto v hrapavi »flaši«, ki mi jo je navadno prinesel kar Balohov Lojz.

Tudi pri Čufarju je bila gostilna in trgovina s pekarno. Kadar sem bil izredno priden, sva se ustavila tudi tam. Ata je šel na šnops, sam pa sem dobil »frišno« žemljo, ki se mi je zdela boljša od potice. Seveda, tudi brez postanka v gostilni pri Jerci v Prihodihi

Gostilna pri Jerci

ni šlo. Atu je spet »pasal« šnops, meni pa »malinovc«, da se ne bi prehladila. Pogosteje kot "črisu" sva vozila hlode. Takrat sva ponavadi vpregla še manjšega "terca". Zato, da bi se naučil vozit, sva ga dala v sredino, tako da je moral vleči tako kot ostala vprežena živina. Kadar sva "štoker" vozila izza Peči na Kosmatovi planini, sva dopoldne pripeljala do

Zamlake. Pot je bila zelo strma, zato sva tudi zavirala. Na mehki poti sva zavirala z eno zavoro, na ledeni pa z obema in zavori še podvila. Pri Zamlaki sva raztovorila. Mama nama je prinesla malico, ponavadi kuhano klobaso, kruh pa čaj. Nato sva šla še enkrat nazaj in ko sva se vračala, sva pri Zamlaki naložila še tisto, kar sva pripravila dopoldne, in nato vse odpeljala na Mirkotovo ali Čufarjevo žago na Plavžu. Tovor je bil težak, zato sva morala pri Čufarju dati konju in velikemu volu pod hlode "skok", da sta lažje ali sploh lahko odpeljala naprej. Navzdol v dolino je šlo lažje, lahko smo peljali, kolikor smo naložili. Od Čufarja do Plavža je bilo malo v breg, zato živina pogosto ni zmogla poti. Malo tovara je bilo potrebno odvzeti in ponovno peljati. Na žagi je žagar izmeril, koliko sva pripeljala. Nato sva se odpeljala nazaj v Rovte. Ata se je usedel konju na rtiče, jaz pa zadnjemu volu, da sem jih priganjal. Tako kot jaz so bile tudi živali »zmatrane«. Včasih sem od utrujenosti tudi zadremal, ali pa sem kar malo sramežljivo opazoval, kako je bila Rovtarica (rovtarska cesta) popoldan polna sankočev. Marsikateri je prosil, ali sme »rodel« (sani) privezati za rtiče, da mu ga ne bi bilo treba vleči v breg. Nekateri so se norčevali iz mene: »Glej ga, kmeta«, ampak tisti

je pa moral rodel sam vleči. Zgodilo se je tudi, da med spustom s sanmi v dolino niso slišali kraguljčkov, za ovinkom se je prikazal konj ali vol, ustaviti niso mogli, zato se je marsikdo s sanmi podričnil konju ali volu pod noge. Konj s kraguljčki je bil prav zato vedno prvi v vrsti, da se je vedelo, da so furmani na poti. Takrat ceste v Rovte pozimi niso plužili in posipali s peskom ali soljo.

Na poti domov sva spet delala postanke, na katerih sva poskrbela, da se ne bi prehladila. Domov sva prispela šele okoli pete ure, nakar je bilo treba še nakrmiti živino v hlevu in s »šajtrgo« zvoziti gnoj na gnojišče. Naslednji dan sva vse ponovila.

Leta 1960 je začel voziti avtobus, najprej poskusno, kasneje pa redno. Takrat se je vse spremenilo. Nekaj na bolje, nekaj pa tudi na slabše. Sankanja pozimi ni bilo več, ker so cesto plužili in proti poledici posipali s peskom. Poleti pa je po cesti vozilo vse več avtomobilov, ki so povzročali ropot in dvigovali prah.

Nismo živeli razkošno in nismo se pehali samo za denarjem. Znali smo se veseliti na drugačen način, potrpeti in ceniti majhne stvari. Spoštovali smo drug drugega. Kaj pa danes? Vprašanje, na katerega ne upamo ali ne znamo odgovoriti.

V trenutku, ko to pišem, je prišel vnuk in me vprašal: »Ata, a me pelješ na avtobus? Meni se na da iti peš.« Avtobusna postaja je od hiše oddaljena petsto metrov.

Samo pol stoletja je preteklo, a življenje se je spremenilo. Tudi mi smo se spremenili, vendar poskušajmo uživati vsaj v spominih.